

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційне дослідження

Павелко Анни Віталіївни

на тему «**Психологічні особливості запобігання та
подолання подружжям кризи емоційної байдужості**»

подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності
053 Психологія у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами.

Дисертаційне дослідження Павелко Анни Віталіївни присвячене актуальній проблемі сучасної психології сім'ї – запобіганню та подоланню кризи емоційної байдужості у подружніх взаєминах. Актуальність обраної теми зумовлена зростанням кількості чинників, що впливають на стабільність сімейних стосунків, зокрема підвищеним рівнем психоемоційного навантаження, соціальною нестабільністю, зміною традиційних моделей сімейної взаємодії та ускладненням процесів міжособистісної комунікації.

У сучасних наукових дослідженнях значна увага приділяється питанням сімейного благополуччя, подружньої адаптації, конфліктної взаємодії та психологічних ресурсів сім'ї. Водночас проблема емоційної байдужості як специфічної форми подружньої кризи залишається недостатньо вивченою. Особливої актуальності набуває необхідність виявлення психологічних чинників виникнення емоційного відчуження між партнерами, визначення його структурних характеристик та розроблення ефективних засобів профілактики і подолання.

Наукова цінність дисертаційного дослідження полягає у комплексному підході до вивчення кризи емоційної байдужості, який поєднує теоретичний аналіз проблеми, емпіричне дослідження її психологічних проявів та обґрунтування практичних шляхів психологічної допомоги подружжю.

Важливим є також те, що авторка розглядає емоційну байдужість не лише як наслідок порушення подружньої взаємодії, а й як складний психологічний феномен, пов'язаний із особливостями особистісного функціонування та ресурсного потенціалу партнерів.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до напрямів наукових досліджень кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету та пов'язане з виконанням науково-дослідних тем «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (ДР № 0119U103663) та «Психолого-педагогічні засади професійно-особистісного розвитку фахівців в умовах трансформації суспільства» (ДР № 0125U003711). Тематика дисертації відповідає сучасним напрямам розвитку психології особистості, сім'ї та міжособистісних взаємин, що підтверджує її наукову та практичну значущість.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації.

Викладені у дисертаційній роботі положення, висновки та узагальнення мають належний рівень наукового обґрунтування. Повнота і раціональність застосування методологічного апарату, об'ємна джерельна база українських та закордонних наукових досліджень підтверджує вагомість та достовірність викладених ідей та положень. Послідовність викладення матеріалу і логічна узгодженість, а також змістовні узагальнення у висновках до розділів і загальних висновках підкріплюють цілісність роботи на основі повноти і завершеності етапів наукового дослідження. Наведені в роботі висновки та рекомендації мають достатній рівень обґрунтованості і достовірності.

Загальний аналіз змісту дисертації, її завершеності.

Дисертаційна робота Павелко Анни Віталіївни характеризується цілісністю наукового задуму, логічністю структури та послідовністю викладу матеріалу. Композиція роботи відповідає поставленій меті та завданням дослідження і забезпечує поетапне розкриття проблеми запобігання та подолання кризи емоційної байдужості у подружніх взаєминах.

У вступі авторкою належним чином обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, окреслено методологічні засади роботи, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі здійснено ґрунтовний аналіз наукових підходів до вивчення подружніх криз та особливостей емоційної взаємодії подружжя. Авторкою систематизовано сучасні теоретичні уявлення щодо психологічних чинників виникнення емоційної байдужості, визначено її змістові характеристики та місце у структурі подружніх взаємин. Теоретичний аналіз відзначається достатньою глибиною, системністю та критичним осмисленням наукових джерел. Слід відзначити запропоновану дисертанткою власну теоретичну оптику розуміння кризи емоційної байдужості як багаторівневого психологічного феномену. Його цінність полягає в тому, що феномен емоційної байдужості аналізується не як поверхневий симптом дестабілізації шлюбних відносин, а як результат складної взаємодії внутрішньо особистісних, міжособистісних та соціально-психологічних чинників, що накопичуються в системі подружньої взаємодії.

Особливої уваги заслуговує підрозділ, присвячений психологічним детермінантам кризи емоційної байдужості, який, без перебільшення, можна вважати концептуальним ядром першого розділу. Саме тут авторка демонструє найбільш виразний рівень наукового узагальнення, виходячи за межі описового аналізу до виявлення причинно-наслідкових зв'язків.

Цінним є те, що психологічні детермінанти кризи розглядаються не лінійно, а як багаторівнева система взаємодіючих факторів. Саме такий багатовимірний аналіз дозволяє авторці переконливо довести, що емоційна байдужість є не випадковим емоційним станом, а результатом тривалої дезінтеграції психологічного простору подружжя.

Другий розділ присвячено емпіричному дослідженню особливостей кризи емоційної байдужості у шлюбних партнерів. Передусім слід відзначити, що авторка демонструє сучасне розуміння принципів

психологічного дослідження, обираючи багаторівневий інтегративний дизайн, у якому органічно поєднані кількісна діагностика, якісний аналіз, глибинно-психологічна інтерпретація та екзистенційне осмислення отриманих результатів. Такий підхід є методологічно виправданим, оскільки сам предмет дослідження – криза емоційної байдужості – є феноменом поліструктурним, латентним і багатовимірним, що не може бути адекватно описаний лише за допомогою одного інструментарію.

Вважаємо науково значущим те, що організація дослідження побудована за принципом послідовної логіки наукового пізнання, що свідчить про високий рівень методологічної рефлексії авторки, оскільки дослідження орієнтоване не лише на пояснення феномену, а й на створення практично застосовної моделі його запобігання та подолання.

Особливо важливо, що в роботі чітко витримано принцип методичної комплементарності. Авторка використовує комплекс психодіагностичних методик не як механічний набір тестів, а як єдину систему взаємодоповнювальних інструментів, де кожен метод досліджує окремий рівень функціонування подружньої системи. Це дозволяє говорити про поліпарадигмальний характер методичного забезпечення, що суттєво підсилює доказовість дослідження. Отримані результати належним чином систематизовані та інтерпретовані.

Цінністю другого розділу є також його прикладна орієнтованість. Уже на етапі організації дослідження авторка закладає не лише діагностичну, а й інтервенційну логіку: методи підбираються таким чином, щоб результати могли стати підґрунтям для побудови подальшої психокорекційної програми.

Третій розділ дисертаційного дослідження є методологічно завершальним і водночас найбільш доказовим у структурі всієї наукової роботи, оскільки саме тут авторка переходить від теоретичного моделювання та концептуального обґрунтування до емпіричної верифікації запропонованої психокорекційної моделі. Науково значущим є також те, що результати формувального експерименту підтверджують ключову авторську гіпотезу:

емоційна байдужість є змінним, а не фатальним станом подружньої системи. Це принципове положення має важливий теоретичний і практичний сенс, адже руйнує поширений стереотип про «незворотність» емоційного охолодження в шлюбі.

Вагомим методологічним здобутком розділу є також те, що авторка інтерпретує результати не лише статистично, а психологічно, показуючи внутрішню логіку змін. Це суттєво підвищує наукову переконливість роботи. Не менш значущим є практичний потенціал експериментальної частини. Дисертантка фактично пропонує апробовану модель психологічної допомоги подружжю, яку можна інтегрувати у діяльність сімейних психологів, консультативних центрів, служб психічного здоров'я та програм підготовки молодих сімей. Експериментальна перевірка не лише підтверджує ефективність авторської програми, а й демонструє високий рівень дослідницької зрілості здобувачки, її здатність трансформувати складну психологічну проблему у дієву модель професійного втручання. Саме це дозволяє розглядати дисертацію як вагомий внесок у розвиток сучасної сімейної психології та психології подружніх криз.

Висновки дисертаційного дослідження логічні, обґрунтовані, сформовані за результатами проведеного теоретичного аналізу та експериментального дослідження з використанням сучасних складних статистичних методик, відповідають поставленій меті й завданням роботи.

Загалом дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, у якому забезпечено взаємозв'язок між теоретичним аналізом проблеми, емпіричним вивченням досліджуваного феномену та розробленням практичних рекомендацій щодо його профілактики й подолання. Зміст дисертації повною мірою відповідає заявленій темі, меті та завданням дослідження.

Повнота відображення наукових положень дисертаційної роботи в опублікованих працях.

Результати дисертаційної роботи Павелко Анни Віталіївни знайшли належне відображення у наукових публікаціях. За темою дисертації опубліковано 4 статті у наукових фахових виданнях, включених до переліку, затвердженого МОН України, 2 доповіді на наукових конференціях; Публікації здобувачки повною мірою висвітлюють основні наукові положення кваліфікаційної роботи.

Наукове та практичне значення результатів дослідження.

Результати дисертаційного дослідження Павелко Анни Віталіївни мають значну наукову та практичну значущість, що зумовлено як комплексністю теоретико-методологічного підходу, так і апробацією запропонованих авторкою рішень. Теоретичне значення дисертаційної роботи полягає у розширенні та поглибленні наукових уявлень про природу подружніх криз у сучасній психології. Отримані результати розширюють методологічні засади психології сім'ї, зокрема в частині дослідження глибинних механізмів емоційної дезінтеграції подружжя.

Практична цінність дослідження полягає у можливості безпосереднього використання його результатів у психологічній практиці та освітньому процесі. Зокрема, авторської психокорекційної програми, авторського комплексу вправ та психотехнік, практичних рекомендації для подружніх пар щодо розвитку особистісних ресурсів, емоційної компетентності та конструктивної взаємодії;

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності.

Аналіз тексту дисертаційної роботи Павелко Анни Віталіївни, а також опублікованих за темою дослідження наукових праць, свідчить про дотримання автором принципів академічної доброчесності. Дисертація не містить ознак плагіату чи інших форм порушення етичних норм наукової діяльності. У роботі належним чином оформлено посилання на використані джерела при запозиченні ідей, тверджень, наукових підходів та фактологічних матеріалів. Таким чином, дисертаційна робота Павелко А. В.

повністю відповідає вимогам академічної доброчесності та етичним стандартам проведення наукових досліджень.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Позитивно оцінюючи науковий рівень дисертаційного дослідження Павелко Анни Віталіївни, його актуальність, наукову новизну та практичну значущість, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та положення дискусійного характеру.

1. У роботі обґрунтовано важливу роль психологічної готовності у запобіганні та подоланні кризи емоційної байдужості. Разом із тим потребує більш чіткого уточнення її психологічний статус як відносно стійкої особистісної характеристики чи динамічного утворення, що змінюється залежно від життєвих обставин та особливостей подружньої взаємодії.

2. Дисертація переконливо розкриває внутрішньоособистісні та міжособистісні механізми формування емоційної байдужості, однак вплив сучасних соціокультурних чинників (цифровізації спілкування, трансформації сімейних ролей, наслідків воєнного стану та вимушеної міграції) на перебіг зазначеної кризи міг би бути висвітлений більш розгорнуто.

3. Значний науковий інтерес становить представлений авторкою екзистенційний підхід до розуміння кризи емоційної байдужості. Водночас практичні механізми інтеграції екзистенційних категорій смислу, свободи, відповідальності та автентичності у систему психологічного супроводу подружжя потребують подальшої конкретизації.

4. Розроблена психокорекційна програма має належне теоретичне та практичне підґрунтя, проте перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо більш детальне вивчення гендерних особливостей переживання, прояву та подолання кризи емоційної байдужості, що сприяло б розширенню можливостей її диференційованого застосування.

Висловлені зауваження та дискусійні положення не мають принципового характеру, не знижують загальної позитивної оцінки

дисертаційної роботи та можуть розглядатися як перспективні напрями подальших наукових пошуків.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Павелко Анни Віталіївни на тему «Психологічні особливості запобігання та подолання подружжям кризи емоційної байдужості» є самостійним, цілісним та завершеним науковим дослідженням, у якому поставлена і на належному рівні розв'язана актуальна для психології проблема. Дисертація відповідає вимогам «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44, які висуваються до дисертацій, а її авторка – Павелко Анна Віталіївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 Психологія у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Офіційний опонент:

Заслужений діяч науки і техніки
України, доктор психологічних наук,
професор, завідувачка кафедри
практичної психології та соціальної
роботи Східноукраїнського
національного університету
імені Володимира Даля

Наталія ЗАВАЦЬКА

Підпис Наталії ЗАВАЦЬКОЇ засвідчую

Начальник відділу кадрів

Ольга КУРТОВА